

УДК 330.341.1

DOI: 10.31891/2307-5740-2020-278-1-28

ШУШКОВА Ю. В.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПРОБЛЕМНИХ АСПЕКТІВ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Охарактеризовані показники інноваційної діяльності у промисловості України, впровадження інновацій промисловими підприємствами, структурних характеристик розвитку інноваційної діяльності за галузями вітчизняної промисловості. Надано характеристику показників витрат промислових підприємств на інноваційно-технологічну діяльність. Представлено результати аналізування ресурсозабезпеченості інноваційно-технологічної діяльності в промисловості України у руслі його позитивних та негативних аспектів за складовими: передумови, обсяги, ефективність. Зроблено висновок, що органам державного управління в Україні потрібно реалізувати більш активну політику, орієнтовану на підвищення рівня мотивації економічних агентів до здійснення інноваційно-технологічної діяльності та впровадження її результатів у господарську практику.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інноваційно-технологічний розвиток, промисловість, реальний сектор економіки, державне регулювання.

SHUSHKOVA Yu.

Ivan Franko National University of Lviv

IDENTIFICATION OF PROBLEMATIC ASPECTS OF INNOVATION ACTIVITY INTENSIFICATION IN UKRAINIAN INDUSTRY

The article highlights the essential characteristics of the concepts of technological modernization, re-industrialization and economic growth. The purpose of the article is to identify problematic aspects of intensification of innovation activity in Ukrainian industry. It is shown that the basic mechanisms and instruments of the state policy of ensuring technological modernization of the economy are distinguished. The interpretation of the cost function of the state for imitation of products and technologies of innovative leader is shown. Some of the determinants of the determinants of technological change and economic growth by such determinants as the level of education of the population, corruption, the level of democracy, internal crediting, pressure from the state on financial markets, the state of infrastructure development, the level of health, political instability, trade policy indices are summarized. Indices of innovative activity in industry of Ukraine, introduction of innovations by industrial enterprises, structural characteristics of development of innovation activity by industries of domestic industry were characterized. Characteristics of expenditures of industrial enterprises on innovation and technological activity are given. Volumes and dynamics of innovative products implementation in the Ukrainian economy are evaluated. The structure of innovation active enterprises in the sectors of entrepreneurship – small, medium, and large, is characterized. The results of analyzing the resource provision of innovative-technological activity in Ukraine in the mainstream of its positive and negative aspects by components: background, volumes and efficiency are presented. Conclusions have been made that the bodies of State administration in Ukraine need to realize a more active policy focused on increasing the level of motivation of economic agents to implementation of innovation and technological activities and implementation of its results in Economic practice, improvement of personnel and financial support of enterprises and organizations that perform scientific and research work, strengthening their cooperation with the enterprises of basic types of economic activity. Scientific novelty of the research is a new approach to analyze the resource provision of innovation and technological activity in Ukraine, the peculiarity of which is to compile the matrix: (1) the positive aspects and disadvantages of resource provision; (2) Preconditions, volumes and efficiency of resource provision of innovation and technological activity.

Keywords: innovative activity, innovation and technological development, industry, real sector of economy, state regulation.

Постановка задачі. Активізація інноваційної діяльності та забезпечення її високої ефективності слугує важливим завданням державної політики кожної країни, оскільки від цього залежить інноваційно-технологічна конкурентоспроможність національного господарства, а, відтак, – здатність виробничого сектора продукувати та збувати товари на внутрішньому і зовнішньому ринках збуту. Це прямиий шлях до забезпечення зайнятості, збільшення обсягів ВВП, залучення інвестицій і т. ін. Особливо важливою є інноваційна активність у промисловості – базовому виді економічної діяльності реального сектора економіки. Натомість, в Україні намітилися негативні тенденції інноваційного розвитку вітчизняної промисловості. Це малі частки інноваційно активних промислових підприємств, промислових підприємств, що впроваджували інновації, реалізованої інноваційної продукції, скорочення кількості переданих нових технологій (технічних досягнень) в середині країни та за кордоном, підприємств, які придбавали нові технології, у т. ч. за кордоном. Ці тенденції не сприяють технологічній модернізації економіки України та потребують свого усунення. Однак, для удосконалення державної політики потрібно чітко ідентифікувати проблемні аспекти активізації інноваційної діяльності у вітчизняній промисловості.

Аналіз досліджень та публікацій. Питання узагальнення теоретико-методичних основ державної політики реіндустріалізації економіки досліджуються у працях таких науковців, як Т. Васильців, Р. Лупак, Т. Штець [1], С. Войтко [2], С. Касьянов [3], А. Кушнерук [4], В. Вишневський [5], Л. Піддубна [6], Ю. Кіндзерський [7], Я. Ромусік [8], П. Кузнец [9] та ін. Водночас, результати досліджень цих науковців у

недостатній мірі розкривають світовий досвід державного регулювання і забезпечення інноваційно-технологічного розвитку економіки.

Виділення невирішених частин. Складність процесу інноваційно-технологічної модернізації економіки, зокрема в реальному секторі та безпосередньо в промисловості, потребує подальших більш глибоких досліджень ідентифікації проблем задля вироблення більш ефективних управлінських рішень з активізації інноваційно-технологічного розвитку у базових галузях вітчизняної економіки.

Формулювання цілей. Метою статті є ідентифікація проблемних аспектів активізації інноваційної діяльності в промисловості України.

Виклад основного матеріалу. Попри визнання практично на всіх рівнях управління та на всіх етапах соціально-економічного поступу країни необхідності та важливості розвитку інноваційної діяльності, її прямого впливу на зміцнення конкурентоспроможності продукції, вітчизняних промислових підприємств та національної економіки загалом належних і достатніх позитивних зрушень у цій сфері в Україні так і не відбулося, що негативно, оскільки активна і ефективна інноваційна діяльність є базисом подальшої технологічної модернізації в контексті реіндустріалізації економіки країни.

Так, частка інноваційно активних вітчизняних промислових підприємств у 2018 р. становила 16,4 % та до 2016 р. показник знизився на 2,5 в. п. Фактично, 2016 р. став піковим відносно частки підприємств, які брали участь в інноваційній діяльності, і позитивно, що попри кризу 2005-2006 рр., коли частка інноваційно активних підприємств знизилася до 11,2 %, з 2017 р. по 2016 р. загальна тенденція до зміни цього показника була висхідною. Але звернімо увагу на інше: у 2016 р. було приблизно повторено рівень інноваційної активності в економіці 2000-х років (18,0 %), а у 2017–2018 рр. інноваційна активність знизилася [13, с. 65].

Практично ідентична тенденція спостерігалася й за показником частки промислових підприємств, які впроваджували інновації, проте якісна відмінність полягає в тому, що у 2018 р. частка підприємств, які впроваджували інновації (15,6 %) перевищувала значення цього показника у 2000-х роках (близько 11 %). Інший позитивний аспект полягає у незначному розриві між частками підприємств, які були інноваційно активні та які впроваджували інновації. Саме у 2018 р. відхилення було найменшим за увесь період 2000–2018 рр. – 0,8 в. п., що є свідченням того, що практично всі з інноваційно активних підприємств не лише їх створювали, чи залучали, але й безпосередньо впроваджували [13, с. 65].

З іншої сторони, потрібно констатувати істотну кризу результативності інноваційної діяльності в Україні, коли з року в рік частка реалізованої інноваційної продукції в економіці скорочується. Якщо у 2005–2007 рр. цей показник становив 6,5–6,7 %, то до 2018 р. знизився до рівня 0,8 %. Низькі значення цього показника є яскравим свідченням не зорієнтованості що бізнесу, що споживачів на інноваційні продукти. Це пригнічує процеси технологічної модернізації національного господарства [13, с. 82].

Зазвичай, відносні показники краще характеризують міру входження ситуації в проблемну зону. Але відносно інноваційної діяльності в Україні навіть в стані та динаміці кількісних характеристик чітко простежуються яскраво виражені недоліки. Так, починаючи з 2012 р., кількість інноваційно активних промислових підприємств лише зменшувалася. У 2012 р. таких налічувалося 1758 од., тоді як у 2018 р. – лише 777 (спад склав 55,8 %). Скорочення кількості інноваційно активних промислових підприємств відбулося за всіма напрямками інноваційної діяльності: придбання машин, обладнання та програмного забезпечення (на 61,9 % за 2010–2018 рр.), придбання зовнішніх знань (60,0 %), здійснення зовнішніх науково-дослідних робіт (46,8 %) [13, с. 65].

У зазначеній ситуації скорочується й частка витрат підприємств на інноваційну діяльність. Так, попри незначне нарощування обсягу витрат на інноваційну діяльність, у 2018 р. частка витрат вітчизняних підприємств на інноваційну діяльність склала лише 0,4 % від загального обсягу виручки від реалізації інноваційної продукції, а за 2010–2018 рр. цей показник лише у 2011 р. перевищував 1 % [13, с. 68].

До негативного віднесемо не лише невисоку частку, але й різкий спад чисельності підприємств, які впроваджували інновації. Переломним у цьому відношенні стали 2014–2015 рр., коли кількість таких підприємств зменшилася з 1312 од. до 723 од. (на 589 од., або на 44,9 %) [13, с. 65].

Але парадоксально, що саме після різкого скорочення кількості підприємств, які впроваджували інновації, зросла кількість проваджених у виробництво нових технологічних процесів. Зокрема, у 2016 р. таких було впроваджено 3489 од., тоді як у 2015 р. – 1217, тобто на 2272 од., або у 2,9 разу більше. Позаяк, 2016 р. став, скоріше, винятком, адже вже у 2017–2018 рр. кількість впроваджених у виробництво нових технологічних процесів знову скоротилася спочатку до 1831, а далі до 2002 од., що було лише на 10,7 % більше, ніж у 2005 р.

Схожі тенденції характерні й для показника кількості впроваджених нових видів інноваційної продукції. Попри підйоми та спади в цілому за 2006–2016 рр. відбувалося поступове підвищення показника (за весь цей період на 71,9 %), але у 2017 р. його значення стрімко зменшилося (з 4139 од. до 2387 од.). У 2018 р. показник підвищився до 3843 од. Таким чином, складно стверджувати про стабільність впровадження вітчизняними інноваційно активними підприємствами нових видів інноваційної продукції, що не сприяє позитивним передумовам відносно забезпечення технологічної модернізації національної економіки.

Нестабільність та недостатня активність підприємств щодо забезпечення їх інноваційно-технологічної модернізації підтверджується невисокою часткою інноваційно активних підприємств

промисловості – 16,4 % у 2018 р. (табл. 1). Більше того, цей показник за 2013–2018 рр. скоротився на 0,41 в. п.

Таблиця 1

**Частки інноваційно активних підприємств за галузями промисловості України у 2013–2018 рр.
(складено автором за [13,с.67])**

Галузі промисловості	Рік						+/-, в.п.	
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2018/ 2013	2018/ 2017
Промисловість	16,83	16,07	16,07	17,29	16,15	16,42	-0,41	0,27
Добувна промисловості і розроблення кар'єрів	6,54	7,73	7,73	9,01	10,13	4,74	-1,8	-5,39
Переробна промисловість	18,50	17,26	17,26	19,47	18,04	19,35	0,85	1,31
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	18,44	16,78	16,78	18,09	17,80	19,75	1,31	1,95
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	11,70	13,18	13,18	13,16	8,67	100,0 0	88,3	91,33
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	13,80	12,14	12,14	12,12	14,02	11,49	-2,31	-2,53
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	28,38	24,36	24,36	26,99	25,00	24,84	-3,54	-0,16
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	14,42	12,98	12,98	12,83	10,83	11,66	-2,76	0,83
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин і устаткування	16,71	17,27	17,27	17,52	18,85	18,06	1,35	-0,79
Виробництво електричного устаткування	28,47	23,19	23,19	28,24	25,16	29,68	1,21	4,52
Виробництво машин і устаткування	24,46	25,20	25,20	26,20	22,62	26,88	2,42	4,26
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	35,22	29,61	29,61	36,97	30,18	31,14	-4,08	0,96
Виробництво меблів, іншої продукції, ремонт і монтаж машин і устаткування	13,67	14,40	14,40	14,08	13,08	14,84	1,17	1,76
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	12,60	14,12	14,12	10,54	8,86	5,42	-7,18	-3,44
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	7,73	7,91	7,91	5,48	7,25	3,27	-4,46	-3,98

Головним чином скорочення частки інноваційно активних промислових підприємств України відбулося за рахунок підприємств постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, а також у дещо меншій мірі – водопостачання, каналізації, поводження з відходами та добувної промисловості, розроблення кар'єрів. За зазначеними галузями частки інноваційно активних підприємств скоротилися за 2013–2018 рр. на 7,2, 4,54 та 1,8 в. п. відповідно, тоді як у галузі переробної промисловості показник зріс на 0,9 в. п.

Зауважимо, що в контексті передумов відносно технологічної модернізації (як чинника технологічної конкурентоспроможності національного господарства) економіки України ключове значення має інноваційна активність безпосередньо у галузях переробної промисловості. Відтак, позитивно, що за 2013–2018 рр. зросла частка інноваційно активних промислових підприємств у текстильному виробництві, виробництві одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів (на 88,3 в. п.). Збільшилася (хоча не істотно) й частка інноваційно активних підприємств у виробництві харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів, металургійному виробництві, виробництві готових металевих виробів, виробництві електричного устаткування, а також машин і устаткування, меблів, іншої продукції, ремонті та монтажу машин і устаткування.

Але, при цьому, недоліком є скорочення частки інноваційно активних промислових підприємств у виробництві хімічних речовин і хімічної продукції (на 3,5 в. п. у 2018 р. до 2013 р.), виробництві гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (на 2,8 в. п.), виготовленні виробів з деревини, виробництві паперу та поліграфічній діяльності (на 2,3 в. п.), виробництві автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів, інших транспортних засобів (на 4,1 в. п.). Зазначені структурні зміни в інноваційній активності вітчизняних промислових підприємств слід уважати негативними.

Передусім проявом цього стало зниження частки інноваційної продукції в загальних обсягах реалізованої продукції. Якщо у 2013 р. у промисловості показник становив 3,3 %, що було значно менше, ніж в економічно та технологічно розвинених економіках, то у 2018 р. показник критично низився до 0,8 % (табл. 2).

До позитивного (попри тенденцію до пониження) можна віднести хіба те, що в галузі переробної промисловості (де рівень доданої вартості вищий) частка реалізованої інноваційної продукції була вищою – 4,9 % у 2013 р. та 1,3 % у 2018 р. Серед галузей переробної промисловості у 2018 р. найвищими були частки реалізованої інноваційної продукції у виробництві комп'ютерів, електронної та оптичної продукції (5,8 %), виробництві автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів (5,2 %), виробництві електричного устаткування (3,3 %), виробництві машин і устаткування (2,6 %), виробництві основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (2,4 %).

Попри те у більшості з цих галузей (за винятком виробництва машин і устаткування) за 2013–2018 рр. скоротилася частка реалізованої інноваційної продукції, що була новою для ринку, та все ще низькою залишається частка реалізованої інноваційної продукції у таких галузях вітчизняної промисловості (що

мають потенціал конкурентоспроможності не лише на внутрішньому, але й на зовнішньому ринках), як виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів, текстильне виробництво, виробництво одягу, виготовлення виробів з деревини, виробництво хімічної продукції, виробництво гумових і пластмасових виробів.

Таблиця 2

Частки реалізованої інноваційної продукції підприємств за галузями промисловості України у 2013 та 2018 рр. (складено автором за [13, с.82]), %

Галузі промисловості	Рік						+/- 2018/2013, в.п.		
	2013			2018			Від загального обсягу реалізації	Нова для ринку	Нова для підприємства
	Від загального обсягу реалізації	В структурі реалізації інноваційної продукції		Від загального обсягу реалізації	В структурі реалізації інноваційної продукції				
	Нова для ринку	Нова для підприємства			Нова для ринку	Нова для підприємства			
Промисловість	3,3	34,5	65,5	0,8	31,6	68,4	-2,5	-2,9	+2,9
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	0,4	...	...	0,1	...	...	-0,3	-	-
Переробна промисловість	4,9	34,7	65,3	1,3	32,1	67,9	-3,6	-2,6	2,6
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	3,5	23,5	76,5	1,0	35,8	64,2	-2,5	+12,3	-12,3
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри	2,0	4,4	95,6	1,5	5,7	94,3	-0,5	+1,3	-1,3
Виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність	3,4	1,1	98,9	1,4	34,6	65,4	-2	+33,5	-33,5
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	4,3	46,3	53,7	1,3	38,4	61,6	-3	-7,9	+7,9
Виробництво основних фармацевтичних продуктів	8,1	61,9	38,1	2,4	11,1	88,9	-5,7	-50,8	+50,8
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої мінеральної продукції	2,6	43,8	56,2	1,3	51,2	48,8	-1,3	+7,4	-7,4
Металургійне виробництво, виробництво металевих виробів, крім виробництва машин і устаткування	3,2	5,1	94,9	0,7	6,4	93,6	-2,5	+1,3	-1,3
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	11,5	44,8	55,2	5,8	21,1	78,9	-5,7	-23,7	+23,7
Виробництво електричного устаткування	9,5	47,8	52,2	3,3	35,8	64,2	-6,2	-12	+12
Виробництво машин і устаткування	11,4	34,4	65,6	2,6	51,8	48,2	-8,8	+17,4	-17,4
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	14,8	79,8	20,2	5,2	39,9	60,1	-9,6	-39,9	+39,9
Виробництво меблів, іншої продукції, ремонт і монтаж машин і устаткування	2,0	37,4	63,1	1,2	23,5	76,5	-0,8	-13,9	+13,4
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	0	-	-	0	-	-	0	-	-
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	1,7	12,1	99,1	0	-	-	-1,7	-	-

Зауважимо, що однією з причин зниження інноваційно-технологічної активності у промисловості України є ресурсозабезпеченість наукової, науково-дослідної та інноваційної діяльності.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, в підсумку аналізування можна стверджувати, що органам державного управління в Україні потрібно реалізувати більш активну політику, орієнтовану на підвищення рівня мотивації економічних агентів до здійснення інноваційно-технологічної діяльності та впровадження її результатів у господарську практику, покращення кадрового та фінансового забезпечення підприємств і організацій, які виконують наукові та науково-дослідні роботи, посилення їх співробітництва з підприємствами базових видів економічної діяльності, активізацію інноваційної діяльності у секторі малого бізнесу, розвиток інфраструктури науково-дослідної діяльності, формування і реалізацію програм фінансування наукової діяльності, зокрема спрямованих на «зближення» результатів наукових праць та потреб реального виробництва.

Література

1. Васильців Т.Г. Обґрунтування стратегічних напрямів, цілей та заходів державної політики реалізації потенціалу ІТ-сектору економіки України / Т.Г. Васильців, Р.Л. Лупак, Т.Ф. Штець // Підприємництво і торгівля. – 2018. – Вип. 23. – С. 56–63.
2. Иноземцев В. Л. За десять лет. К концепции постэкономического общества / Иноземцев В. Л. – Москва, 1998. – 536 с.

3. Кіндзерський Ю. В. Промисловість України: стратегія і політика структурно-технологічної модернізації : монографія / Кіндзерський Ю. В. – Київ : Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2013. – 536 с.
4. Кузнецов Ю. Промышленная политика и международные отношения / под ред. А. И. Левенчука. – Челябинск : Социум, 2005. – 360 с.
5. Лапшина І. А. Розвиток людського капіталу України в процесі євроінтеграції : монографія / Лапшина І. А. – Львів : Кальварія, 2008. – 332 с.
6. Лібанова Е. М. Модернізація економіки України в контексті соціальних викликів / Е.М. Лібанова // Демографія та соціальна економіка. – 2011. – № 1(15). – С. 24–38.
7. Федулова Л. І. Технологічна політика в системі стратегії економічного розвитку / Л.І. Федулова // *Економіка і прогнозування*. – 2010. – № 1. – С. 22–38.
8. Шараев Ю. В. Теория экономического роста / Шараев Ю. В. – Москва : ГУ ВШЭ, 2006. – 254 с.
9. Шкурупій О. В. Інтелектуальний капітал в умовах становлення постіндустріального суспільства: імперативи глобального економічного розвитку та орієнтири для України : монографія / Шкурупій О. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2010. – 303 с.
10. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку / Шумпетер Й. – Кембридж : Гарвардський університет, 1934. – 588 с.
11. Васильців Т.Г. Узagalнення концептуальних положень організаційно-економічного механізму та інструментів державної структурної політики імпортозаміщення / Т.Г. Васильців, М.В. Цап // *Бізнес-Інформ*. – 2014. – № 8. – С. 40–44.
12. Васильців Т.Г. Інституційне забезпечення розширення фінансових можливостей підприємств промисловості та АПК на регіональному рівні / Т.Г. Васильців, Р.Л. Лупак, Н.Я. Юрків // *Фінанси України*. – 2012. – № 3. – С. 90–101.
13. Наукова та інноваційна діяльність України за 2018 рік : статистичний збірник. – К. : Державна служба статистики України, 2019. – 108 с.

References

1. Vasylytsiv T.H. Obgruntuvannya stratehichnykh napriamiv, tsilei ta zakhodiv derzhavnoi polityky realizatsii potentsialu IT-sektoru ekonomiky Ukrainy / T.H. Vasylytsiv, R.L. Lupak, T.F. Shtets // *Pidpryemnytstvo i torhivlia*. – 2018. – Vyp. 23. – S. 56–63.
2. Ynozemtsev V. L. Za desiat let. K kontseptsyy postekonomycheskoho obshchestva / Ynozemtsev V. L. – Moskva, 1998. – 536 s.
3. Kindzerskyi Yu. V. Promyslovist Ukrainy: stratehiia i polityka struktumno-tekhnologichnoi modernizatsii : monohrafiia / Kindzerskyi Yu. V. – Kyiv : Instytut ekonomiky ta prohnozuvannya NAN Ukrainy, 2013. – 536 s.
4. Kuznecov Yu. Promyshlennaya politika i mezhdunarodnye otnosheniya / pod red. A. I. Levenchuka. – Chelyabinsk : Socium, 2005. – 360 s.
5. Lapshyna I. A. Rozvytok liudskoho kapitalu Ukrainy v protsesi yevrointehratsii : monohrafiia / Lapshyna I. A. – Lviv : Kalvariia, 2008. – 332 s.
6. Libanova E. M. Modernizatsiia ekonomiky Ukrainy v konteksti sotsialnykh vyklykiv / E.M. Libanova // *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*. – 2011. – № 1(15). – S. 24–38.
7. Fedulova L. I. Tekhnologichna polityka v systemi stratehii ekonomichnoho rozvytku / L.I. Fedulova // *Ekonomika i prohnozuvannya*. – 2010. – № 1. – S. 22–38.
8. Sharaev Yu. V. Teoriya ekonomycheskogo rosta / Sharaev Yu. V. – Moskva : GU VShE, 2006. – 254 s.
9. Shkurupii O. V. Intelektualnyi kapital v umovakh stanovlennia postindustrialnoho suspilstva: imperatyvy hlobalnoho ekonomichnoho rozvytku ta oriientyry dlia Ukrainy : monohrafiia / Shkurupii O. – Poltava : RVV PUET, 2010. – 303 s.
10. Shumpeter Y. Teoriia ekonomichnoho rozvytku / Shumpeter Y. – Kembrydzh : Harvardskiy universytet, 1934. – 588 s.
11. Vasylytsiv T.H. Uzagalnennia kontseptualnykh polozhen orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu ta instrumentiv derzhavnoi strukturnoi polityky importozamishchennia / T.H. Vasylytsiv, M.V. Tsap // *Biznes-Inform*. – 2014. – № 8. – S. 40–44.
12. Vasylytsiv T.H. Instytutsiine zabezpechennia rozshyrennia finansovykh mozhlyvostei pidpryemstv promyslovosti ta APK na rehionalnomu rivni / T.H. Vasylytsiv, R.L. Lupak, N.Ia. Yurkiv // *Finansy Ukrainy*. – 2012. – № 3. – S. 90–101.
13. Naukova ta innovatsiina diialnist Ukrainy za 2018 rik : statystychnyi zbirnyk. – K. : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2019. – 108 s.

Надіслана/Written: 15.02.2020

Надрукована/Printed : 11.03.2020
Рецензент: д. е. н., проф. Васильців Т. Г.